

Richting bepalen

Vaststellen van bedrijfsfokdoel belangrijk bij stierkeuze

Hoe ziet uw toekomstige melkkoe eruit? Op die vraag zal elke veehouder een ander antwoord geven. Voor de ene veehouder is veel melk belangrijk, voor de ander een fraai exterieur. Het tiende deel van de fokkerijserie gaat over fokdoel, stierkeus en selectie.

Veehouders willen graag dat hun toekomstige koeien een betere erfelijke aanleg hebben dan de huidige. Dat wordt bereikt via selectie en via paringen van koeien en stieren. Omdat het aantal nakomelingen van een stier veel groter is dan dat van een koe, is de rol van de stier het meest belangrijk daarin. Het kiezen van de juiste stier is het belangrijkste middel om vooruitgang te boeken in de fokkerij. Hoe de toekomstige koeien er uit moeten zien, wordt omschreven in het fokdoel. Enerzijds is er sprake van een fokdoel voor een ras en/of een regio. Anderzijds kan er sprake zijn van een specifiek fokdoel. De volgorde van de toplistjes van stieren en koeien wordt vaak bepaald door het algemeen fokdoel. Voor een veehouder met een eigen fokdoel kan een andere volgorde gelden.

Via fokwaarden naar fokdoel

Om het doel te bereiken, wordt er geselecteerd in stieren en koeien. De makkelijkste manier om te selecteren is kiezen op basis van het uiterlijk van het dier. Maar dat is niet de meest succesvolle manier. Het beste exterieur of de grote hoeveelheid melk van het ouderdier vind je lang niet altijd terug bij de nakomeling. Het is namelijk belangrijk om te weten of het ouderdier zo goed is, omdat de (bedrijfs-)omstandigheden zo gunstig zijn, of omdat de erfelijke aanleg zo goed is. De erfelijke aanleg vind je namelijk terug bij de nakomeling. Om die erfelijke aanleg in beeld te krijgen, worden fokwaarden geschat. De fokwaarde vertelt wat de waarde van een koe of een stier is, om er mee te

gaan fokken. Er zijn meerdere kenmerken waarop wordt geselecteerd, en voor zoveel mogelijk kenmerken worden fokwaarden berekend.

Alle kenmerken die belangrijk zijn voor de selectie, worden opgenomen in het fokdoel. In Nederland hebben we fokwaarden voor melkproductie, duurzaamheid, gezondheid en exterieur; in totaal meer dan 50 kenmerken. Voor de fokwaarde van veel van deze kenmerken is een waarde in geld vastgesteld. Met behulp van een wegingsfactor kunnen deze waarden bij elkaar worden geteld. Op deze manier wordt de Inet voor melkproductie berekend. De DPS is de optelling van melkproductie, duurzaamheid en gezondheid.

De DPS bepaalt in Nederland de volgorde van de stieren op de toplistjes. Ook op de stierenkaart van de KI is deze volgorde te zien. Daarnaast gebruikt de KI ook de fokwaarden voor exterieur om te bepalen of een stier op de kaart komt.

Stieren voor het veebedrijf

Iedere veehouder kan zijn eigen fokdoel hebben. Het uitgangspunt daarbij is zijn eigen veestapel. Wanneer hij zijn veestapel wil verbeteren, zal hij niet alleen overwegen wat zijn fokdoel is, maar ook letten op de sterke en zwakke punten bij zijn koeien. De sterke en zwakke punten komen in beeld door te kijken naar de fokwaarden van de koeien. Het Fokkerij-Overzicht van NRS is daarvoor een hulpmiddel. Het is een overzicht van de fokwaarden van de aanwezige runderen, met daarbij een presentatie van groepsgemid-

delden (jong en oud) en landelijke gemiddelden. De situatie op het bedrijf kan afwijken van het landelijk gemiddelde. Daarom is het fokdoel van een bedrijf vaak heel specifiek.

Met deze overwegingen selecteert de veehouder uit de aangeboden stieren de stieren voor het eigen bedrijf. Zo wordt invulling gegeven aan het bereiken van het eigen fokdoel. Sommige veehouders hanteren bij de selectie van stieren bepaalde eisen waar een stier aan moet voldoen. Een stier moet bijvoorbeeld 1000 liter melk vererven en 110 totaal exterieur. Het hanteren van eisen aan stieren is zinvol om bepaalde negatieve eigenschappen van een stier uit te sluiten. Maar het hanteren van eisen sluit ook stieren uit die net niet aan de eisen voldoen. In dit geval wordt er met het bedrijfsfokdoel minder genetische vooruitgang geboekt dan er

mogelijk is (zie ook zin/onzin-vraag en stierstatistiek).

Selectie door de veehouder

De laatste stap in de selectie is het kiezen van de combinatie: welke stier bij welke koe? Ook dan is de keuze afhankelijk van het fokdoel. Daarbij komen nog enkele andere aspecten om de hoek. Voor een pink zal een stier die kalveren geeft die moeilijk worden geboren, niet in aanmerking komen. Het bevruchtend vermogen of de prijs van het sperma kan een reden zijn om een stier wel of niet te selecteren. Het kiezen van een stier en het beslissen of een kalf wordt aangehouden is elk jaar voor elke koe aan de orde. Dat zijn belangrijke beslissingen, die bepalend zijn voor de mate waarin het fokdoel van de veehouder wordt bereikt. De eerste stap wordt gezet door de organisaties die stie-

ZIN of ONZIN

Een goede stier moet 1000 kg melk en 110 totaal exterieur vererven

Sommige veehouders hanteren bij de selectie van stieren eisen waar een stier aan moet voldoen. Een stier moet bijvoorbeeld 1000 liter melk vererven en 110 totaal exterieur. Eisen aan fokwaarden van stieren zijn zinvol om bepaalde negatieve eigenschappen van een stier uit te sluiten. Maar eisen aan fokwaarden kunnen ook stieren uitsluiten die net niet aan de eis voldoen. Bijvoorbeeld 1500 liter melk en 109 totaal exterieur. In dat geval is het zinvoller om de kenmerken in het bedrijfsfokdoel (economisch) in te wegen. Dit maakt stieren onderling beter vergelijkbaar en voorkomt dat stieren worden uitgesloten die net niet aan een van de eisen voldoen.

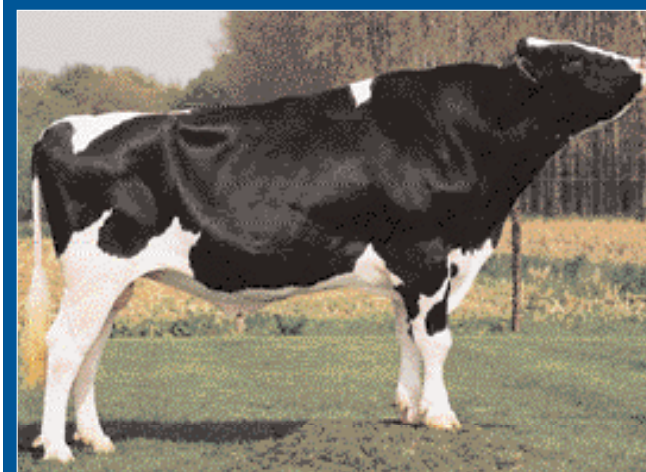
ren testen en selecteren. De tweede stap zet de veehouder bij het kiezen uit het aanbod van de stieren. De derde stap wordt ook gezet door de veehouder bij de beslissing welke dieren op het bedrijf blijven.

Ing. Ite Hamming,
productspecialist NRS

Welke fokstieren halen het net niet?

Bij het selecteren van stieren kunnen veel fokwaarden een rol spelen. Stel dat u selecteert op kg eiwit, duurzaamheid en totaal exterieur, DPS en eiwitpercentage. U gebruikt daarvoor de stierendatabase van Veeleert op internet, optie 'Selecteer stieren'. De eisen zijn: minimaal 40 kg eiwit,

Carousel Sierra

110 totaal exterieur, 105 duurzaamheid, 200 euro DPS en percentage eiwit >0. U vindt vier stieren: Dynasty, Orcival, Future en Steven. Alleen deze stieren voldoen aan de eisen. Maar welke fokstieren voldoen nu net niet? Carousel Sierra valt buiten de boot omdat hij voor eiwitpercentage -0,02 scoort. Lucky Mike voldoet aan alle eisen behalve aan die voor kg eiwit; daarvoor scoort hij 38 kg. En Horst Harry haalt de selectie niet vanwege zijn 109 voor totaal exterieur. Dit eenvoudige voorbeeld laat zien dat het hanteren van absolute eisen aan fokwaarden kan betekenen dat stieren die nog steeds prima aan uw fokdoel voldoen net buiten de boot vallen. En dit kan betekenen dat er op het bedrijfsfokdoel minder vooruitgang wordt geboekt.

Tabel 1 – Stierkeus bij aanpassing eisen

kenmerk	naam stier(en)
% eiwit $\geq$ -0,02	Carousel Sierra
$\geq$ 38 kg eiwit	Lucky Mike
$\geq$ 109 exterieur	Gryphus Simon, Horst Harry